

ЛЕОНИД ЛЕНЧ

АБИТУРИЕНТКАТА ТОМА И

МАЙКА Й

Превод от руски: София Бранц, 1980

chitanka.info

I

След като завърши криво-ляво десети клас с тройка, след всички танци на абитуриентския бал с новия модерен „казакин“ и копринен панталон клош, след всичко това един ден Тома направи изявление пред родителите си, че нямала намерение да кандидатства в никакви институти, ами щяла да започне работа... в търговската мрежа!

— Алик Зиберов обеща да ме уреди, чично му е никаква важна клечка в търговията, може да ме вреди в „Конфекцията“ или в „Галантерията“, а дори и в някой шапкарски магазин.

Изслушал въжделенията на щерка си, таткото съвсем объркано върна на масата току-що поднесената до устата чаша с чай и уплашено погледна майката.

Майката заразмахва ръце и се развика на Тома:

— Ти си завършила обикновена гимназия, а не търговски техникум! И през ум да не ти минава!

— Хубава работа! Значи, „и през ум да не ти минава“! Между другото, аз, така или иначе, съм вече зрял човек, а не никаква си табуретка, дето както ти скимне, така ще я сложиш!

— Да, ти си зрял човек — каза майка й с убийствена, както ѝ се струваше, ирония, — но не си самостоятелен човек. Ти си длъжна да се съобразяваш с волята на родителите си, които са ти дали буквально всичко, от този панталон до средното образование включително... Всички кандидатстват някъде, всеки се стреми да се приобщи към никаква наука, защото без научна подготовка един зрял самостоятелен човек не може добре във всянакъв смисъл добре, чуваш ли, Томка! — да си уреди живота, а ти...

— А мен не ме бива за учение. Цели десет години ви го доказвах с бележките си!

Майката погледна бащата и от кряськ премина към трагичен полуушепот:

— Ти си баща! Защо мълчиш! Кажи ѝ!

— Дъще! — смиreno взе да мънка таткото. — Майка ти ти желае доброто. Сега времената са такива, че без диплома и в търговията не можеш да си пробиеш път.

— Че аз не възнамерявам да си пробивам път. Напълно ме задоволява високият пост продавачка.

— А от къде на къде изобщо си решила, че си способна да заемеш този висок пост?

— Първо, защото съм устата! — усмихната заяви Тома. — Мога да се оправя и с най-нахалния клиент. И второ, ако говорим сериозно, аз съм активна, динамична по натура и ми е необходимо работата, с която ще се занимавам, да бъде интересна, жива. А търговията е интересна работа. Аз не съм грубиянка, ще работя честно и почтено... Майко, не ме гледайте с такива страшни очи! Няма да продавам дини и сиропи по улиците, ами висококачествени артикули, включително и вносни, в магазин за луксозни стоки!...

Майка ѝ скръбно плесна с ръце, а Тома, вече съвсем явно с цел да я дразни, додаде:

— Какво лошо име? Стоиш си зад щанда... или се разхождаш с елегантна престилчица, с прическа...

— Тъй, тъй! Като курдисана кукла... със задължителната усмивка.

— Че лошо ли е да се усмихваш? Особено ако клиентът не е някой дърт пръч, а симпатичен младеж. Естествено, ще се усмихвам! Имам обаятелна усмивка, всички ми го казват. Непрекъснато сред хора, непрекъснато в движение. Като на кино.

— Като на кино — поде майка ѝ с все същата горчива скръб. — Твоята приятелка Нинка ще стане учен кинояд... тоест, киновед, тя си е подала вече документите. Виж, това е наистина като на кино! А ти!...

— Господи, намерила кого да ми дава за пример — Нинка. Най-умното момиче в класа, пълна отличничка.

— Баща ѝ е прост шофьор, а твоят все пак е отговорен работник — заместник-директор на автобаза.

— Е, това, да речем, не е от значение! — обади се таткото, който изгаряше от желание час по-скоро да привършат този неприятен разговор и да пусне телевизора: всеки момент щеше да започне хокеят.

— Между другото, татко няма висше образование — сякаш мимоходом отбеляза Тома, — и въпреки това няма основания да се

оплаква от живота си. А пък ти самата по собствено желание си зарязала твоя институт!

— Зарязала съм го! — отново се разкрещя майка ѝ. — Защото бях идиотка, затова го зарязах — благодарение на баща ти. И какво съм сега? Вярна съпруга и добродетелна майка! А кому е нужно това. Ако не бях зарязала института, целият ми живот можеше да се обърне по-другояче.

— Да беше се засрамила от детето — да говориш такива неща! — измърмори таткото, а майката внезапно заплака с глас, виейки при високите ноти.

Тома стана от масата и тръгна към стаята си, но на вратата каза:

— И все пак ще стане моето!

II

Но не можа да стане — след седмица тя се предаде, не можа да устои пред майчините сълзи и заклинания.

— Добре, добре, ще кандидатствам, само не плачете. Все ми е едно къде, вие ми изберете...

Майка ѝ избра един от по-тихите, по-неизвестните институти, тясно профилиран. Беше решила, че широките абитуриентски маси няма да се „тикат“ в него.

Тома залегна над учебниците с нескривано отвращение — трябваше да се подготви за изпитите.

При подаването на документите майката и дъщерята заедно отидоха в института. Докато Тома си уреждаше работите в канцеларията, майка ѝ свари да се запознае с десетина други майки, татковци, баби и дядовци, насядали в тревожно очакване по пейките в двора на института. Okаза се, че екзаменаторите тук са строги, напливът на абитуриенти е огромен. Всичко е трудно, всичко е неясно, всичко е мъгливо. Боже господи, какво ще стане с Тома, какво?!

До майката на Тома седна някаква настървена брюнетка на възраст, същински кондор: дребна главица, нос като кука, от легналата яка на бялата мъхеста жилетка стърчи дълга, слаба, зобеста шия.

Брюнетката каза, че се нарича Марта Ибрахимовна и делово попита:

— Син ли имате тук, или дъщеря?

— Дъщеря.

— И аз дъщеря. Вашата за първи път ли се явява?

— За първи! — въздъхна майката на Тома. — А вашата?

— За трети. И всяка година в различни институти. Ужас! Ние с нея сме ветерани, имаме опит.

— Научете ме, моля ви... ако може — плахо помоли майката на Тома.

Кондорът завъртя глава, огледа се наоколо и изсъска:

— Без смазка няма да влезе!

— Не ви разбирам. Защо? Каква?

— Да не сте дете?

— Бих прибегнала и до това — каза майката на Тома, ужасена от думите си. — Но не знам как се прави... изобщо тия работи са ми съвсем тъмни!...

Кондорът се премести по-близо до нея.

— Харесвате ми. Ще ви помогна. Ще ви услужа с един човек, от мен да мине!

И пъхна на майката на Тома някаква хартийка, сгъната на четири.

— Ето! Тук е телефонът му. Той може да уреди всичко това. Ако решите да му се обадите — обадете му се, ако не — недейте. Ако се обадите, кажете му — от Марта Ибрахимовна. Лично аз свято вярвам в него, а аз съм вряла и кипяла. Ох, моичката май се връща вече.

Кондорът се надигна от пейката и безшумно излетя срещу младата хурия с черни прости коси, обрамчили едно едрооко, красиво, безкрайно глупавко лице.

III

Човечето, което можело „да уреди всичко това“, се казваше Константин Сергеевич.

— Аз съм абсолютен адаш на великия реформатор на театъра! — каза то малко патетично, представяйки се на майката на Тома. Беше го поканила през деня, когато нито Тома, нито баща ѝ си бяха върви. Пълничък, обръснат, много подвижен, целият мазен, сякаш току-що се беше топил в зехтин, той се хареса на майката на Тома, понеже ѝ беше спестил необходимостта да обяснява деликатната същност на работата и направо пристъпи към най-важното.

— Всичко ми е ясно! — заяви адашът на реформатора. — Вашата дъщеря не може да надскочи бала, може единствено да не избута. Следователно трябва да я избутаме. Кой може да я подбутне в дадения конкретен случай? Само другарят Иванов.

— Как се казва? — попита майката.

— Защо?

Майката се поизчерви.

— В нашия институт имахме един студент... от моя курс, Вася Иванов, ухажваше ме... дори беше влюбен. После загубих всяка връзка с него.

Адашът на реформатора захапа долната си устна и се позамисли.

— Инициалите на нашия Иванов са В. И. Да предположим дори, че е Вася. Но надали е същият Вася. Такова право попадение е почти невероятно. В нашия град има толкова Вари Иванови, че могат да заселят цяла Белгия... Та, значи, така: задачата ще я решаваме на два етапа. Първият е информационно-разузнавателен. Следва да се изясни приема ли пари В. И. Иванов или не приема — простете ми вулгарния примитивизъм в постановката на този въпрос. Ако не взема — адио и сбогом! Ако взема — колко? После започва вторият, най-важният етап. Връзвате ми необходимата сума...

— Срещу разписка! — изписка майката.

Адашът поклати глава с осъждаща, но мека, разбираща усмивка.

— Мадам, поели сте път, който изисква взаимно доверие от двете високоспоразумяващи се страни. Ако вие не ми се доверявате, взимам си шапката и кротко напускам, без разсъждения и без обвинения.

Пухкавата му лапичка се протегна към отровнозеления кариран каскет на масичката пред канапето, но майката го сграбчи, притисна го до програмадния си бюст и каза:

— За бога, простете ми. Няма повече. Приемам всичките ви условия. Но все пак гледайте да разберете дали е Вася, или не е Вася!

IV

Оказа се, че бил Вася. И че приемал. Но дали е същият Вася? Дълбоко в душата си майката много се надяваше този Вася да не е онзи, институтският веселяк и красавец Вася Иванов.

Тайно от таткото изтегли от спестовната си книжка една крупна сума и разтреперана я връчи на Константин Сергеевич заедно с неговия предварително уточнен хонорар — двадесет и пет процента от „сумата за връчване“.

След два дена адашът на реформатора ѝ се обади по телефона, за да съобщи с шумно кучешко дишане в слушалката, че „операцията мина добре“ и че „професорът се надява на благополучен резултат“.

Започнаха изпитите.

По английски Тома неочеквано за самата себе си изкара четворка. Това я озадачи.

— Не знам какво ми стана! — разказваше тя на майка си. — Не бях на себе си. За една бройка — и петица!

— Виждаш ли? А ти все ми повтаряше, че няма да изкараш! Не е толкова чер дяволът, колкото го пишат!

Майката продължаваше да се измъчва от загадката Вася. Той ли е? Не е ли той?

Най-сетне не издържа, научи служебния телефон на В. И. Иванов и му се обади в института от автомата на ъгъла.

— Кой се обажда? — строго попита звучен баритон, почти познат, но не толкова, че веднага да си кажеш: той е!

Майката каза презимето си по мъж.

— Какво желаете?

Почти загубила съзнание от смущение, неловкост и страх, майката едва пошепна в слушалката:

— Кажете ми... вие Вася ли сте?

От другата страна се чу смях — кратък, тихичък, единствен по рода си. Той е!

— В известен смисъл — Вася съм. А вие? Коя сте вие?

— А аз... Ниобея!

Точно той, милият присмехулно, тогава я наричаше така — нали си падаше доста плачлива и често ронеше сълзи по повод и без повод!

Слушалката мълчеше. Миг? Вечност?!

— Таня, нима си ти... тоест вие?

— Аз съм, Вася!

— Вие... ти си се омъжила, надявам се?

— Омъжена съм. А ти... тоест вие?

— И аз съм омъжен... тоест женен!... Ниобея! Не мога да повярвам на ушите си. Как можа... тоест как можахте да ме откриете?

— Вася, трябва да се видя с вас. По една работа. Ще дойда при вас и ще поговорим за всичко. А?

Отново мълчание. И после вече сухо, почти официално:

— Приемният ми час е утре от три до пет!

V

Всичкото стана ужасно! И изкачването ѝ по стълбите с лудо биещо сърце, със спиране през всеки пет стъпала, вадене на огледалцето от чантата и оглеждане на зачервените като домат бузи и нос — и тя час по час ги пудреше, докато постепенно придобиха грозден сивкав оттенък. И най-сетне влизането в кабинета на В. И. Иванов. Той се изправи иззад бюрото си, строен, приятен, с побелели слепоочия, хвърли остър, оценяващ мъжки поглед на цялото ѝ натежало тяло, от главата до петите, и майката прочете в очите му лек присмех. И от разговора им нищо не излезе — само някакви междууметия. Той пръв я попита:

— А по каква работа идвате при мен, Татяна Михайловна?

Майката каза:

— Дъщеря ми държи изпити за вашия институт. Как мислите... ще влезе ли?

Той се усмихна, вдигна рамене:

— Само от нея зависи!

На това място трябваше да стане, да се сбогува и да си иде, но дяволът си няма работа — тя внезапно с разпусната, пошла фриволност, съвсем небрежно, дори нахално го попита:

— Ами моят посланик не ви ли посети? Трябваше да ви връчи акредитивните си писма!

Той се навъси, начумери се:

— Какъв ваш „посланик“? И какви са тези „акредитивни писма“?

— Той е един такъв... шишкав. Казва се Константин Сергеевич, като великия Станиславски. А писмата му (и майката пак се изхили със същата непоносима фриволност)... писмата му са... хартиени. Мислех, Вася, че вие...

— Никакъв посланик не е идвал! — хладно заяви той. — Но ако такъв посланик се беше появил в кабинета ми, щеше да излети като тата оттук... с все писмата си.

И замълча, дишайки тежко.

Колко продължи това мълчание? Миг? Вечност?

Майката стана и си тръгна. На вратата се обърна. Погледите им се срещнаха и сега — тя би могла да се закълне! — прочете в очите му съжаление. И това беше най-ужасното!

— Вася — каза майката, — Василий Иванович... кълна ви се... само заради дъщерята!

Той не отвърна, мълчаливо притегли пред себе си папката с книжата и склони глава.

Когато слизаше, по стълбите, едва помествайки натежали нозе, връз нея връхлетя кондорът. Лицето на Марта Ибрахимовна изразяваше тревога и страх. Тя като че искаше да каже нещо важно, но майката я избягна. На улицата се обади от първата кабина на адаша на реформатора.

Дълго време никой не вдигна. После се чу весел мъжки глас:

— Константин Сергеевич напусна!

— Напуснал ли е? Странно! Не знаете ли къде е?

— Знам само, че е в някакъв затвор, но точно в кой — не знам.

В затвора! Божичко, само това липсваше! Бързо, бързо у дома!

Вратата ѝ отвори Тома. Хубавичката ѝ хитра муциунка светеше от щастие. Обзета от радостта на дъщеря си, забравила всичко, майка ѝ попита:

— На съчинението пет, нали?

— Не позна, маменце!

— Четири?!

— Двойка! Но честна, миличка двойчица моя! Сега вече мога да не ходя на другите изпити. С тази двойка, все едно, не мога да вляза. Мамо, само моля ти се, не се вкисвай, значи така ми било писано!

— А, сега вече ми е все едно! — отвърна майка ѝ, заплака с глас и с виене на високите ноти се прибра в стаята си. Тома понечи да отиде при нея — да я утешава и успокоява — но се отказа. Радостта напираше, бушуваше в нея и търсеше изблиг. Щеше ѝ се да пее, да танцува и да креци с всичка сила:

— Търговска мрежо, твоя съм!

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.